

Erfgoedtoppers TH5 en TH 49 deel 1
De alleskunnens
van de
Schelde

Dat de hengsten TH5 en TH49 als duo in twee afleveringen Erfgoedtopper verschijnen is niet meer dan logisch. Hun historie is dankzij twee schippers innig verknoopt. En nog een opmerkelijk feit: we hebben het aan een stel Duitse enthousiastelingen te danken dat dit zeldzaam Nederlands erfgoed nog behouden is.

Fotografie en tekst Bertel Kolthof

Uiteraard werden beideschepen in het begin van hun carrière ingezet voor de mossel- en oestervangst, zoals bijna alle hengsten. Het is niet helemaal duidelijk wanneer de TH5 gebouwd is, maar de meetbrief van 1912 vermeldt het jaartal 1908 en waarschijnlijk op de werf van J.F de Klerk te Hontenisse. De hengst (afmetingen 11,25 m bij 4,40 m) heeft dan het visserijnummer HON3 en de naam *Twee Gebroeders* en vaart met een laadvermogen van 10 ton ook bieten en mosselen. Zo'n dubbelfunctie als vrachtschip was voor een hengst normaal. Vanaf 1916 vaart het schip een tijd als CLN 15 vanuit de Clinge. Dan komt de stad Tholen in beeld, als de familie Schot de hengst inzet voor de oestervisserij. Het schip vaart vanaf 1931 met het nummer TH5. Na een zeer strenge winter in 1958 waarin een groot deel van het oesterbroed doodvriest gaat het schip met pensioen en zet Johannes Schot het schip met toebehoren te koop. Voor 7500 gulden verkrijgt Jan Sitsen uit Bergen op Zoom in 1964 niet alleen het schip

maar ook de oesterpercelen, de netten en het visgerei en een klein viskotje in de haven van Tholen en tot slot de vergunning om te vissen. Fruittelers Sitsen is door de stadsuitbreiding onteigend en gaat zonder zeiltraditie in de familie op zoek naar een klein zeilbootje. Als hij echter de stoere hengst ziet is het liefde op het eerste gezicht. Samen met zijn zoons Cees en Wim gaat Jan aan de slag.

Vervanging

Ze komen tot de ontdekking dat het vlak door alle olie van de lekkage van de 20 pk kromhout diesel nog in redelijke staat is. De spanten daarentegen zijn dringend aan vervanging toe. Kromme eikenbomen uit de Wouwse Plantage moeten de nieuwe spanten gaan worden. Drie jaar lang besteden de Sitsens iedere vrije minuut aan de renovatie en verbouwing van de hengst tot jacht, samen met scheepstimmerman Bart Kristelijn en dat af en toe op de werf van Van Duivendijk in Tholen. Zowel de familie Sitsen als Bart Kristelijn zijn katholiek, zij konden dus door-

boven: Op deze foto is goed te zien wat een stoere zwoeger de hengst is. Een grofstoffelijker scheepstype kennen we bijna niet in Nederland! De hengst werd dan ook voor allerlei werkzaamheden ingezet, van vrachtaart tot dijkversterking en als mosselaar.

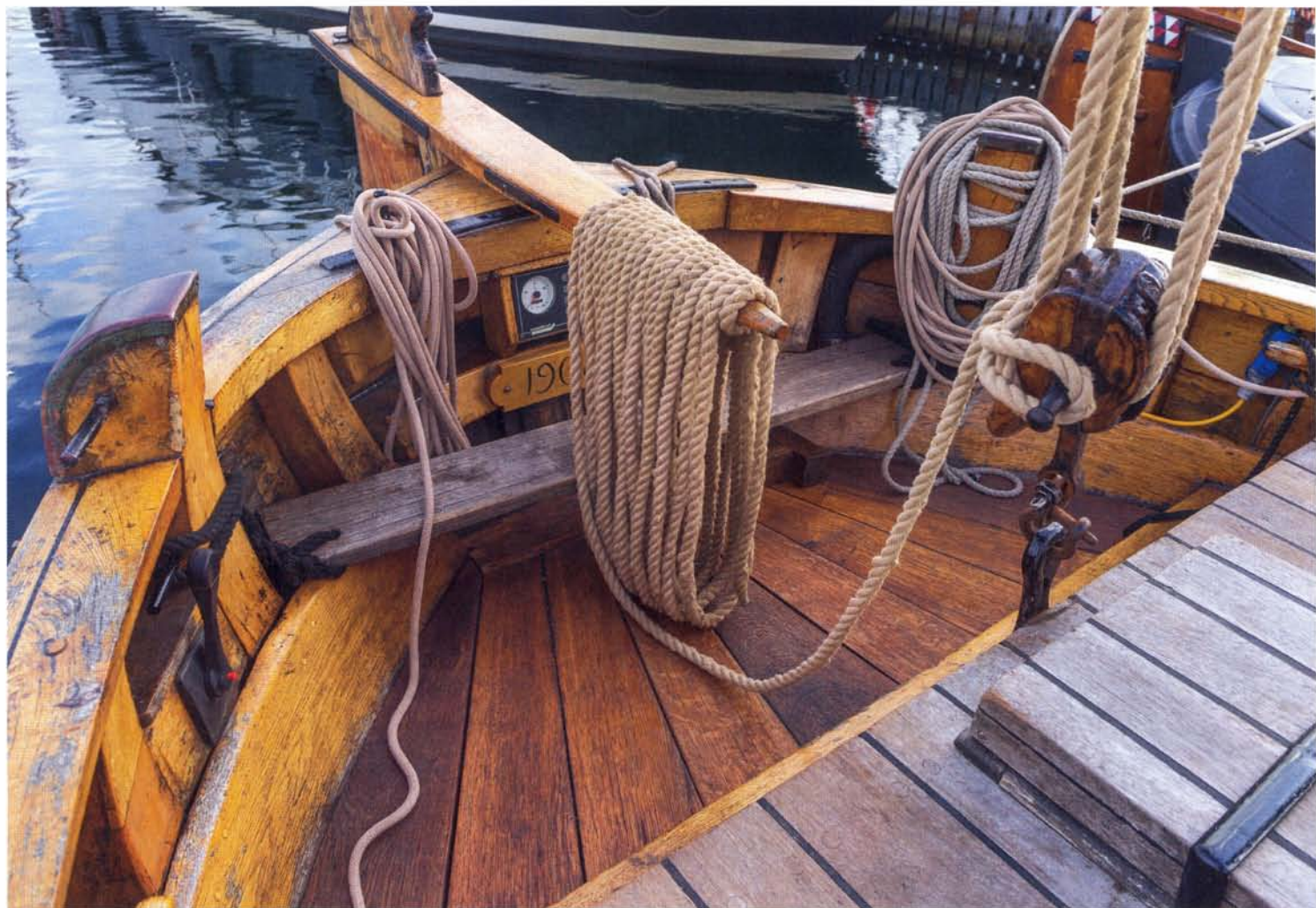
rechtsboven: De bemanning van de TH5 hijst de kluiver naast de mast. Onder het voordek is het verblijf en midscheeps is een heel diepe kuip. Tussen kuip en stuurkuip is er nog een kot voor materiaal (en de motor).

klussen op zondag. Maar regelmatig komt de dominee even kijken of er niet iemand uit het protestantse Tholen meehelpt. Het zit de Sitsens niet mee, de timmerman wordt ziek en Van Duivendijk heeft er eigenlijk ook geen zin meer in. Het schip verhuist naar Meerman in Arnhem, daar wordt het schip verder afgebouwd en worden er nieuwe zwaarden gemaakt. Eenmaal klaar wordt de TH 5 omgedoopt in *Jan Korneel*.

Verrot

Zo'n 10 jaar lang vaart de familie Sitsen met veel plezier met de *Jan Korneel*. Dan blijkt het

schip toch weer erg rot te zijn. Bij Van Duiwendijk wordt de TH5 grondig onder handen genomen. Het gehele boeisel, het berghout, het grootste deel van het dek en verschillende spanten wordt vervangen. Deze restauratie werd zo goed uitgevoerd dat de SSRP (het Stamboek) de W.H. de Vosprijs toekent voor het meest verdienstelijk gerestaureerde schip. Maar na overlijden van vader Jan in 1981 moet de familie helaas besluiten om het schip te verkopen. De kosten en het onderhoud worden hen te veel.

Het schip komt eerst in bezit van Christiane Walter en Manfred Brucker, die het de nieuwe thuishaven Stavenisse geven. Als Manfred Brucker bij een verkeersongeluk om het leven komt vaart Christiane Walter steeds vaker met het bevriende echtpaar Rolf en Angelika Bringmann. Ook voor Christiane Walter worden kosten en onderhoud teveel. Tijdens een mooie reis in het kader van Berlijn 750 jaar zetten Rolf en Angelika de stap om de TH5 van Christiane over te nemen. De mast, mastkoer, de braadspil, een deel van de voorstevan en voordek en roer worden vervangen. In 1997 vaart de *Jan Korneel* voor het laatst mee

met de van Loon Hardzeildagen en de Mosseltocht naar Antwerpen. Terwijl de lenspompen non-stop draaien wordt duidelijk dat 25 jaar na de laatste grote opknopbeurt het schip de helling op moet voor een grondige renovatie van het onderwaterschip. De hengst gaat naar Hoorn, naar de werf van Cees Droste en na grondige inspectie is zijn oordeel: de kachel in of restaureren.

In oude glorie

Het wordt het laatste. Tussen 1998 en 2000 wordt op eigen rekening van de Bringmanns en met steun van de Federatie Oud Nederlandse Vaartuigen een grondig begin gemaakt met een nieuw vlak en nieuwe leggers. Voor- en achterstevan worden vervangen en alle inhouten worden vervangen. De restauratie van het boeisel en het potdeksel worden samen met verwijderen van de kajuit en de restauratie van dek en zeilwerk uitgesteld tot de eindrestauratie, die tussen 2006 en 2008 zal plaatsvinden op de CNR Werf in Rupelmonde, waar het schip geadopteerd wordt door de vzw Tolerant. Nadat de *Jan Korneel* volledig in oude glorie

boven: De stuurkuip met ervoor het dek boven het kot, slapen doe je in het vooronder

onder: Rolf en Angelika Bringmann restaureerden terug naar bouwstaat, dus bleef het braadspil

– namelijk in de originele visserman uitvoering – is hersteld, gaat de hengst weer te water. Opnieuw (in 2009) krijgt de TH5 de W.H. de Vosprijs. Bij de toekenning van die prijs speelt de dochter, Cecile Sitsen, van eerdere eigenaar Jan Sitsen een rol. Na eerst teleurgesteld te zijn in de staat van het schip (toen Rolf en Angelika de TH5 net hadden) is ze nu zo enthousiast dat het in oude glorie hersteld is dat ze de TH5 heeft voorgedragen voor de W.H. de Vosprijs.

Nieuwe generatie

De *Jan Korneel* wordt vervolgens gebruikt als familieschip, daarnaast geeft Rolf vaarcurstussen voor de vzw Tolerant. In de herfst van 2013 varen Rolf en Ange-

lika binnendoor naar Marseille. Het plan is om aan boord te overwinteren op de Middellandse Zee, maar daar blijkt het eenvoudige vooronder toch wat te klein voor. In het voorjaar varen ze het schip in vier maanden weer terug naar Stavenisse. Daar wacht de hengst in 2020 een mooie taak. Cecile Sitsen is overleden en op verzoek van haar broer Cees vaart de TH5 naar de Zeehondenplaat om afscheid van te kunnen nemen van Cecile en daar haar as te verstrooien.

Stavenisse is al die tijd de thuishaven, maar als de hengst op de werf in Arnemuiden ligt voor onderhoud loopt daar altijd een jongen rond die al vanaf zijn twaalfde gegrepen is door traditionele schepen. Ferron de Jager doet wat lakwerk en repareert de afdichting van de schroefas. Bij Rolf en Angelika Bringmann gaan de jaren inmiddels ook tellen, het varen met de *Jan Korneel* wordt steeds zwaarder. Ze herkennen de passie die Ferron voor de TH5 heeft. Tijdens een overtocht van de werf naar thuishaven Stavenisse gaat Ferron mee als

links: De nieuwe generatie aan het roer

onder: De twee hengsten TH5 en TH49 tijdens de Blue Peter Hardzeildagen voor Bruinisse

bemannings. Er is een goede klik tussen het echtpaar en de jonge schipper.

Omdat ze zelf bijna niet meer varen mag Ferron het schip gedurende het seizoen gebruiken. Dan rijst ook de vraag of hij de hengst niet wil overnemen. Voor een twintigjarige is dat een behoorlijke beslissing. Op de vraag van Rolf en Angelika komt dan ook niet direct een antwoord. Uiteindelijk gaat de TH5 voor een fles Ketel 1 over in handen van de jonge nieuwe eigenaar, die in het dagelijks leven bezig is met het afronden van de zeevaartschool in Vlissingen. Op 1 januari is dat officieel geworden.

Ferron heeft nog geen vastomlijnde plannen met het schip, maar hij hoopt in de toekomst weer eens zeilend vracht te varen met deze authentieke hengst, want eigenlijk niemand weet meer hoe zo'n schip zich in geladen toestand gedraagt. Over 1,5 tot 2 jaar moet de TH5 weer op de helling. Ferron weet nu al dat hij aan stuurboord twee gangen wil vervangen, aan bakboord het boeisel en achter in het schip een spant. Zo heeft de TH5 opnieuw een eigenaar die haar in topconditie in de vaart wil houden. Na 114 jaar is dat best bijzonder. (Volgend keer: TH49 Drie Gebroeders)

